

Рисунок 1. Урожайність сортів пшениці озимої залежно від попередників та строків сівби, 2024 р.

лінії пшениці озимої 'Лют. 60702' і сорту 'МПП Відзнака' відповідно. У сорту стандарту 'Подільянка' – 3,87 т/га. Із зміщенням строку сівби урожайність змінювалась по різному. Так, у сортів 'МПП Відзнака', 'МПП Паляниця' і лінії 'Лют. 60302' урожайність зростала, у лінії 'Лют. 60400', 'Лют. 60734', 'Ер. 60667', 'Ер. 60724', 'Ер. 60793' та у сортів 'МПП Дарунок', 'МПП Стефанія', 'Подільянка', 'МПП Довіра', 'МПП Роксолана', 'МПП Ніка' – знижувалася.

Вищу середню урожайність після попередника соя отримано в ліній 'Лют. 60702' (7,73 т/га), 'Лют. 60302' (7,30 т/га) та в сортів 'МПП Відзнака' (7,74 т/га) і 'МПП Феерія' (7,31 т/га). У сорту 'Подільянка' рівень урожайності становив 6,45 т/га. Третій строк сівби 15 жовтня сприяв формуванню більшої урожайності більшості ліній та сортів, зокрема і сорту 'Подільянка'.

Ключові слова: пшениця м'яка озима, сорт, попередник, строк сівби, урожайність.

УДК 635.263:631.527

КИРИЛЬЧУК А. М. *, ІВАНИЦЬКА А. П., БЕЗПРОЗВАНА І. В.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, 03041, м. Київ, Україна

*email: angela.kyrylchuk@gmail.com

ВПЛИВ СЕРЕДОВИЩА НА ВМІСТ СУХОЇ РЕЧОВИНИ В *ALLIUM CEPA* L.

Цибуля ріпчаста – одна з основних овочевих культур в Україні. У структурі посівних площ цибуля займає 9% сівозміни. Річна потреба в цибулі становить 10 кг на душу населення. Гострі сорти цибулі більш багаті на суху речовину та ефірну олію. Солодкі сорти – соковитіші, мають менше клітковини та ефірної олії, тому їх консистенція ніжніша. Вміст ефірної олії – від 13 у солодких сортів до 100 мг/% – у гострих.

Зелене листя цибулі містить до 60 мг/% вітаміну С і 4,8 мг/% каротину. До складу цибулі входять такі елементи, як калій, фосфор, сірка, кальцій, залізо, магній; вітаміни групи В, РР, Е тощо.

У медицині цибулю використовують як протицинговий і протиглисний засіб. Свіжий сік з неї корисний при запаленні шлунку і кишківника та ангінах. Сік з цибулі, змішаний з медом, є добрим запобіжним засобом проти розвитку більм на очах та грибних уражень шкіри. Шматки зі свіжої цибулі, прикладені до скронь, тамують головний біль. Луски є фарбниками, які використовують у харчовій промисловості.

Класифікують цибулю за різновидностями:

– гостра (гірка) – сорти з найкоротшим вегетаційним періодом і найнижчою врожайністю. Ци-

булини щільні мають тривалий період спокою, найкраще зберігаються; вкриті міцними сухими покривними лусками і складаються з багатьох тонких або середніх за товщиною внутрішніх соковитих лусок. Вони відзначаються найвищим умістом сухої речовини (13–20%), цукрів (8–12%) та ефірної олії (0,020–0,065%). Типові сорти: 'Сквирська', 'Стригунівська носівська', 'Луганська', 'Амфора', 'Глобус', 'Мавка', 'Ткаченківська', 'Харківська 82', 'Любчик', 'Маяк', 'Золотиста' (Україна); 'Ройал Опорто', 'Супра', 'Спірит Р' (Нідерланди);

– напівгостра (напівгірка) – сорти малогніздої цибулі, мають помітно вищу врожайність, триваліший вегетаційний період. Цибулини менш щільні та мають більше товстих або середньої товщини соковитих лусок. Період спокою в них коротший, тому вони гірше зберігаються. До складу цибулин входить менше сухої речовини (10–13%), цукрів (6–9%) та ефірної олії (0,016–0,025%), ніж у гострих сортів. Типові сорти: 'Каба Дніпропетровська', 'Веселка', 'Лілія', 'Алмадон', 'Рубін', 'Донецька золотиста' (Україна); 'Халцедон' (Молдова); 'Банко F1', 'Копра F1', 'Дайтона F1', 'Ред Барон', 'Кампіло F1' (Нідерланди);

– солодка (салатна) – південні сорти з високими смаковими якостями, найбільш врожайні та мають найтриваліший вегетаційний період. Цибулини малогнізді та малозачаткові, складаються з товстих соковитих лусок (понад 3 мм), нещільні. Покривна луска одна, часто – розірвана. Період спокою короткий, лежкість погана, зберігаються лише 2–3 місяці. Цибулини мають найменший уміст сухої речовини (6–10%), цукрів (4–7%) та ефірної олії (до 0,015%). Вирощують розсадним способом. Типові сорти: ‘Ялтинська місцева’, ‘Ялтинський рубін’ (Україна). Близький до цієї групи і сорт ‘Антоніна’.

Сортимент цибулі городньої дуже багатий і складається з трьох основних груп: місцеві, промислові вітчизняні та зарубіжні сорти і гібриди. Причому в останні роки зарубіжні гібриди почали активно витісняти вітчизняний сортимент. У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні описано 213 сорти і гібриди, із них 35 – вітчизняної селекції. Це найбільша кількість серед усіх видів цибулинних культур. У сучасному сортименті цибулі городньої значну частину займають гетерозисні гібриди (134 назви із 213), що становить майже 63% усього сортименту.

В 2023 році до лабораторії показників якості сортів рослин на ВОС-тест надійшло 10 сортів цибулі городньої з двох пунктів дослідження зони Лісостепу, а саме з Решетилівського відділу польових досліджень (Полтавська філія) та Гостомельського відділу польових досліджень Київської спеціалізованої філії УІЕСР (Київська філія). Термографічним методом визначався вміст сухої речовини.

Від кількості сухих речовин і ефірних олій залежить лежкість цибулі городньої. У сортах вирощених у Полтавській філії вміст сухої речовини в середньому виявлений на рівні 9,1% та варіював від мінімального 6,2% до максимального 13,7%. У Київській філії в середньому вміст сухої речовини в сортах становив 10,3% та варіював від 7,7 до 13,2%.

УДК: 633.11:575.222.73:577.21

КІРЧУК Є. І. *, ГОЛУБ Є. А.

Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннезнавства та сортовивчення, Овідіопольська дорога, 3, Одеса, Україна

*email: jeka390pro@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ, ЩОДО СТВОРЕННЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЇ СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ІЗ ПІРАМІДАЛЬНОЮ СТІЙКІСТЮ ДО БУРОЇ ІРЖІ

Питання, щодо поліпшення резистентності пшениці м'якої озимої до основних хвороб, зокрема до бурої іржі, завжди буде гострим і актуальним у процесі розвитку суспільства. Вагому роль у вирішенні цієї проблеми завжди відігравала селекція, яка на даному етапі розвитку, потребує розробки нових та удосконалення існуючих методичних підходів, залучення нової генетичної плазми та використання нових генетичних

Моніторинг динаміки середньорічних даних (2020–2023 рр.) умісту сухої речовини в цибулі городньої свідчить про збільшення на 4,6% показнику в сортах вирощених у Полтавській філії та зменшення на 3,7% в Київській філії (рис. 1).

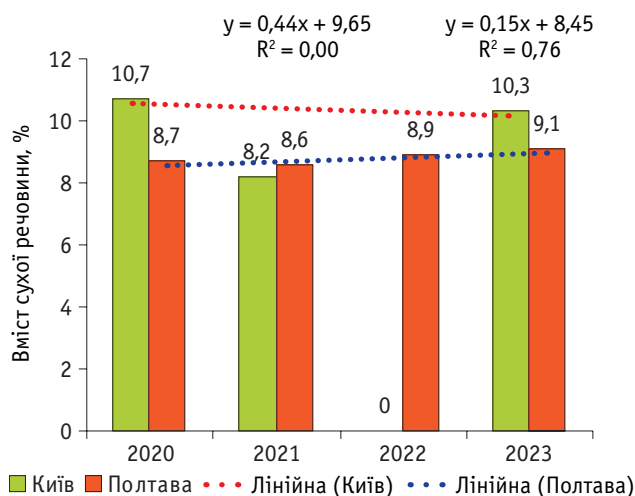

Рисунок 1. Вміст сухої речовини в сортах цибулі городньої, середнє 2020–2023 рр.

За показниками лінії тренду виявлено, що вміст сухої речовини в сортах цибулі городньої вирощеної в Київській філії різні роки залишається стабільним ($R^2 = 0,00$), а в сортах вирощених у Полтавській філії підвищився ($R^2 = 0,76$).

Можна зробити висновок, що великий сортимент цибулі городньої дозволяє повністю наситити внутрішній ринок для всіх напрямів використання. Для зберігання впродовж тривалого часу доцільно використовувати сорти з високим умістом сухої речовини, щільні, з тривалим періодом спокою (відсутня схильність до утворення коренів і відростання листків під час зберігання).

Ключові слова: цибуля городня, суха речовина, термографічний метод, лежкість.